

Una generació descontenta? El vot jove i el futur d'Europa

Article by Edouard Gaudot

May 23, 2024

A les portes de les eleccions de juny, les institucions de la UE i les forces polítiques afalaguen les noves generacions perquè votin. Però cinc anys després que els joves es mobilitzessin a favor de la crisi climàtica i impulsessin el Pacte Verd Europeu, la percepció és la d'una joventut desvinculada, llastrada per múltiples crisis i la incertesa sobre el futur. És exacta aquesta imatge o som a temps de canviar-la?

Quan els ciutadans de la UE triïn un nou Parlament Europeu al juny d'enguany, començarà un delicat ball diplomàtic amb el nomenament d'una nova Comissió i sorgiran noves dinàmiques de poder en el cim de les institucions europees. Just abans que les famílies polítiques es llencin a la campanya electoral a Europa i als seus països, la Comissió va publicar una sèrie de propostes per "donar més veu als joves en les decisions que els afecten".

Amb avaluacions d'impacte basades en l'edat, una estratègia per a la joventut, mecanismes de participació més amplis i campanyes publicitàries, la Comissió flirteja activament a la joventut d'Europa. Vol fer que Europa sigui més atractiva, que les polítiques comunes siguin més tangibles per als ciutadans europeus i més rellevants per als més joves.

Brussel·les creu clarament que el resultat de les eleccions europees serà decidit per joves de 18 a 25 anys (o més joves, ara que l'edat de vot s'ha reduït a 16 per a les eleccions europees a Alemanya, Àustria, Bèlgica, Malta i Grècia). Per descomptat, els pessimistes diran que això no té sentit, donada la manca d'interès de la generació més jove per la política i les institucions (europees), on estan infrarepresentades en comparació amb les generacions més grans.

Diversos signes recents expliquen aquest enfocament en la joventut d'Europa que, com la generació anterior quan eren joves en els anys vuitanta, sovint es repleguen en la indiferència.

2019: Entusiasme i democràcia

El 2019, els joves votants van donar la sorpresa. En passar del 42,6% el 2014 al 50,6% el 2019 en el conjunt del bloc, la participació en les últimes eleccions de la UE va augmentar per primera vegada des del canvi al sufragi universal directe el 1979, quan la generació de postguerra va participar en la primera votació europea. Les enquestes realitzades després de les eleccions van mostrar que la participació va créixer a tot arreu, independentment de la classe social, l'edat, l'actitud cap a la UE o la nacionalitat.

A més de l'agitació geopolítica causada pel vot del Brexit i l'elecció de Donald Trump l'any 2016, hi havia dos factors addicionals darrere d'aquest renovat entusiasme per la democràcia europea. En primer lloc, el que es trobava en joc va ser dramàticament il·lustrat en un xoc de narratives, amb herois i malvats tan nítids com els que es poden trobar en un guió de Hollywood mig decent. De fet, mentre era normal que gent com Emmanuel Macron o Angela Merkel fossin coneguts més enllà de les fronteres dels seus països, no es podia dir el mateix del primer ministre hongarès, del ministre de l'interior italià, un líder de partit polonès, un britànic fanfarró o el cap d'un antic moviment d'extrema dreta francès. En

una paradoxa irònica de conseqüències no desitjades, la popularitat de les figures antieuropees i els partits euroescèptics d'extrema dreta van ajudar a europeïtzar la política nacional.

En segon lloc, els joves van intensificar la seva participació. Amb els majors diferencials de participació (+14 % per a menors de 25 anys i +12 % per a joves de 25 a 39 anys entre 2014 i 2019), les generacions més joves i els votants novells van jugar un paper clau a l'hora d'invertir la tendència de dècades cap a l'abstenció en les eleccions de la UE, considerada de segon ordre tant pels polítics com pels ciutadans. Aquesta taxa d'abstenció s'havia vist exacerbada per les successives ampliacions que van incorporar a la cleda a països d'Europa de l'Est, on la participació electoral ha sigut històricament baixa des del final del sistema de partit únic.

Esperonats per una jove Greta Thunberg que s'adreçava a les assemblees europees i mundials, "la generació del clima" va aprofitar l'oportunitat per fer sentir la seva veu. Després de sortir als carrers de les ciutats d'Europa per exigir a les generacions grans que abordessin adequadament les amenaces al seu futur, els joves activistes de Fridays for Future i altres moviments van aconseguir convèncer a alguns dels seus grups perquè anessin a votar. Sorprenent als enquestadors amb els seu nombre i els seus vots, els joves europeus van donar un resultat històric als Verds d'Europa, que van obtenir el 10% dels escons en el Parlament Europeu.

Conscients del missatge emès a les urnes, els sondejos d'opinió fets abans de les eleccions i el potencial econòmic que ofereix el creixement verd, els líders europeus van situar la transició ecològica al centre de l'agenda política per la nova legislatura. I el nou president de la Comissió Europea es va comprometre de manera solemne a aconseguir una Europa neutra des del punt de vista climàtic per a 2050. D'alguna manera, el Pacte Verd va ser el que van aconseguir els joves de 2019.

Ira i pessimisme

Cinc anys després, tot ha canviat. En primer lloc, la pandèmia i els successius confinaments van frustrar les marxes climàtiques i van minar l'esperit de la joventut europea. De França a Polònia i Itàlia, on primer es van sentir els efectes devastadors de la Covid-19, els estudis han posat de manifest l'impacte traumàtic de la pandèmia, especialment en els més vulnerables i més desfavorits de la societat. Els joves alemanys, que van augmentar les files dels votants verds el 2019 i el 2021, van ser especialment colpejats, convertint-se en una mena de "Generation Reset" per a alguns observadors. En l'àmbit europeu, l'Eurofundel informe 2021 sobre l'impacte de la Covid-19 en els joves de la UE va plantejar preocupacions sobre la salut mental i la inseguretat econòmica.

En segon lloc, a mesura que les llars i les empreses notaven cada vegada més els efectes econòmics de la pandèmia –agreujats per la inflació i l'augment dels preus de l'energia–, el Green Deal es va trobar amb una oposició creixent. Des dels esdeveniments ocorreguts als Països Baixos el 2019 fins a les espectaculars protestes l'hivern de 2023-2024, les manifestacions de lluita dels agricultors europeus han substituït les protestes d'estudiants i universitaris preocupats pel clima. Però l'onada de ràbia que ha arrasat les comunitats agrícoles d'Europa és, com els Armilles Grogues a França, un símptoma més de les tensions i temors que senten els sectors més afectats per les polítiques ecològiques. Fent-se ressò dels advertiments dels sindicats europeus, aquestes protestes han posat de manifest els límits socialment acceptables de les polítiques de transició verda. I alguns moviments polítics europeus han fet d'aquesta qüestió la peça central de les seves campanyes per a les pròximes eleccions.

Mentrestant, el retrocés contra el Pacte Verd i amb ell la capacitat d'acció del govern contra el canvi climàtic no fa més que agreujar l'ecoansietat que pateix una majoria de joves europeus.

En tercer lloc, les crisis mundials afecten els joves europeus. La guerra lliurada per la Rússia de Vladímir Putin a la frontera de la UE ha tingut un impacte emocional més immediat en els ciutadans d'Europa de l'Est, especialment a Polònia i els estats bàltics. Però també és una font d'ansietat en països com Alemanya i França.

A més, la creixent sensació de desigualtat econòmica estructural i que se'ls nega injustament la prosperitat promesa a les generacions anteriors també està ennuvolant la perspectiva dels joves. Segons xifres de la Comissió Europea, el 25,4% dels joves de 15 a 29 anys a la UE es trobaven en risc de pobresa o exclusió social el 2020, i la taxa de privació material greu en aquest grup d'edat va augmentar del 5,4% el 2019 al 6,5% el 2020. Sens dubte, la situació post-Covid ha millorat, especialment a Espanya, on l'ocupació juvenil ha assolit el seu nivell més baix des de 2008 i l'inici de la crisi del deute sobirà. Però una sensació de desigualtat persistent, incertesa econòmica i inseguretat financera predominen quan s'entrevista als joves d'Europa, ja sigui a França, Alemanya, Xipre o Polònia.

Quan l'estat d'ànim predominant és que la classe política és incapaç –o no està disposada– de respondre a les seves legítimes aspiracions d'un món millor, més verd i més just amb ells, la generació més jove d'Europa pot preguntar-se si val la pena votar. I si ho és, per a qui i per a què?

Esperança o desafecció?

Els joves no ho són per sempre. A mesura que passen els anys, el món canvia, i amb ell l'esperit de l'època. Una generació jove és substituïda per una altra. Per tant, la pregunta és: quins joves votaran en les eleccions europees de 2024?

*La participació política de les generacions més joves
ja no s'expressa a través dels mateixos
comportaments que els seus adults. La votació ja no
és central.*

L'ombrívol panorama que s'ha descrit anteriorment es reflecteix, en gran mesura, en les aspiracions de la joventut europea per a les eleccions de 2024, encara que com a contrapunt positiu. Quan se'ls va preguntar quines prioritats esperen que persegueixi la Unió Europea per a la seva generació en una enquesta de l'Eurobaròmetre de 2022, es va destacar la preservació de la pau (37 %), la creació d'oportunitats d'ocupació (33 %), la lluita contra la pobresa i les desigualtats (32 %) i la lluita contra el canvi climàtic (31 %).

Q17 What do you expect of the European Union for your generation? You can select up to three answers. [MULTIPLE ANSWERS] (% - EU27)

Les respostes a la tardor de 2023 a l'Eurobaròmetre mostren que el context de la guerra s'ha esvaït. La lluita contra el canvi climàtic i la lluita contra la pobresa i l'exclusió (36%) són, juntament amb el futur d'Europa, les principals prioritats dels joves, la qual cosa contrasta amb les generacions de més edat, per a les quals la salut i el creixement econòmic són més importants.

La persistència de certes preocupacions a partir de 2019 és evident. Els joves europeus esperen molt de la UE per al seu futur. Se senten aclaparadorament europeus en comparació amb els adults (81% per als joves de 15 a 24 anys i 76% per als de 25 a 39 anys, o entre 10 i 15 punts percentuals més que les cohorts més antigues), i saben que és el que realment importa en l'àmbit de la UE.

Però, igual que els seus predecessors, continuen sent molt escèptics sobre el món de la política. Aquesta tendència, àmpliament analitzada per la ciència política, es remunta a principis dels anys 2000. Hi ha hagut un declivi general de la participació política en les democràcies occidentals, i això ha estat especialment pronunciat entre les generacions més joves. Per moltes raons, els joves han donat l'esquena gradualment a la política i a la representació política tradicional. Mentrestant, han recorregut cada vegada més cap a la política de protesta. Tant si es tracta de canviar els sistemes de valors, de desconfiar cada vegada més de l'estat i les institucions, com dels efectes perversos de les tecnologies de la comunicació i les xarxes socials, una cosa és certa: la participació política de les generacions més joves ja no s'expressa a través dels mateixos comportaments que els adults. La votació ja no és central, encara que signifiqui patir conseqüències paradoxals: els joves *indignats* d'Espanya ho van demostrar quan el seu boicot a les eleccions generals de 2011 va privar als socialdemòcrates d'una part crucial del seu vot, fet que va permetre a la dreta del Partit Popular fer-se amb el poder.

Els joves europeus són "menys col·lectivistes i més individualistes, orientats a la causa, participen en organitzacions d'un sol tema i altres formes de compromís que no requereixen un compromís a llarg termini, i són més propensos a ser membres de grups informals, participar en protestes polítiques i se centren en qüestions o causes polítiques específiques" insisteix Tomaz Delezan, professor de ciències polítiques a la Universitat de Ljubljana.

Quin jove? Quina Europa?

Amb les eleccions europees a menys de dos mesos, la pregunta continua sent: tindrà la joventut europea el mateix impacte en els resultats que el 2019? I en cas afirmatiu, quines seran les seves

prioritats?

Fins i tot quan els joves europeus es mobilitzen, voten significativament menys que les generacions més grans. A més, segons les enquestes de l'Eurobaròmetre, el seu interès en les pròximes eleccions continua sent desigual: amb prou feines arriba al 50% per als joves de 15 a 24 anys, però augmenta fins al 60% per als de 25 a 39 anys, més que tots els altres grups, la qual cosa suggereix que l'interès mostrat pels votants de 2019 continua existint. Dit això, en l'Eurobaròmetre de 2023, el 56% dels joves de 15 a 24 anys va dir contundentment que votarien, igual que el 67% dels joves de 25 a 39 anys, la qual cosa els situa al mateix nivell que les cohorts més antigues.

A més, les seves preocupacions semblen haver canviat. Les crisis ambientals, les angoixes econòmiques i una certa frustració amb un món polític que sembla incapaç o sord a les seves demandes alimenten la fam de radicalisme. Això explica la crida dels moviments radicals als ciutadans més joves d'Europa.

A Polònia, per exemple, la volatilitat electoral ha estat sempre el resultat de mobilitzacions puntuals de joves. Els joves constitueixen el gruix dels moviments socials com la Protesta Czarny del 2016 ("protestes negres") en defensa dels drets de les dones. Però la necessitat del radicalisme i la desconfiança dels joves polonesos cap a la seva classe política i els seus líders nacionals també s'ha expressat amb repetits atacs de vot a favor de candidats o partits anti-establishment, com el Moviment Palikot llibertari (Ruch Poparcia Palikota) el 2011, o el partit populista d'extrema dreta Kukiz-15 dirigit per l'estrella del rock Paweł Kukiz el 2015. Segons els sondejos d'opinió, més del 10% dels joves tenen la intenció de votar a favor de l'extrema dreta al juny de 2024, mentre que entre el 25 i el 29% diuen que donaran suport al nacional-conservador PiS. A Itàlia, els Fratelli d'Italia de la primera ministra Giorgia Meloni continua sent extremadament popular, amb un 29 % després d'haver estat la primera opció entre la població d'entre 25 i 39 anys i segons entre la població d'entre 18 i 24 anys a les eleccions generals de 2022. A França, l'Agrupació Nacional ocupa el primer lloc en tots els grups d'edat, amb un gran avantatge entre els votants més joves.

Les crisis ambientals, les angoixes econòmiques i una certa frustració amb un món polític que sembla incapaç o sord a les seves demandes alimenten la fam de radicalisme.

Els votants joves són força representatius d'aquest canvi general: totes les previsions apunten a un clar augment en el suport a la dreta radical i l'extrema dreta, representada pels grups ECR i ID en el Parlament Europeu. El Consell Europeu de Relacions Exteriors, un think tank, preveu grans guanys per als populistes antieuropeus en tots dos extrems de l'espectre polític, previsiblement s'espera que quedin primers o segons en 18 dels 27 Estats membres. Això és coherent amb altres enquestes: els radicals i l'extrema dreta augmentaran, principalment a costa dels verds i els centristes liberals, els grans guanyadors del 2019.

Per interpretar la dinàmica d'aquestes eleccions, el polític búlgar Ivan Krastev proposa una alternativa al marc convencional de divisió esquerra/dreta i postures a favor/en contra de la integració europea. Argumenta que les societats europees contenen diferents "tribus de crisi" els membres de les quals tenen en comú un trauma compartit sofert durant els esdeveniments clau de les darreres dècades.

Alemanya i Austria, per exemple, són els únics països els ciutadans dels quals trien la immigració com el tema que més els ha afectat, fet que explica l'auge del partit d'extrema dreta AfD i el seu suport entre els votants joves, així com el potencial èxit del nou partit populista d'esquerres de Sarah Wagenknecht. A França i Dinamarca, els ciutadans assenyalen el canvi climàtic com la crisi més impactant, mentre que els portuguesos i els italians esmenten l'agitació econòmica mundial. A Espanya i Romania, la pandèmia de la Covid-19 és el principal trauma. I, com era d'esperar, els estonians i els polonesos se senten més afectats per la guerra d'Ucraïna i l'amenaça russa.

La societat està fragmentada políticament, i la joventut d'Europa no és un monòlit. Els joves preocupats pel clima poden deixar de banda els seus greuges amb el sistema i votar a favor dels partits verds o centristes, com ho van fer el 2019. Però uns altres semblen esquinçats entre quedar-se a casa o votar a favor dels extremistes, encara que això signifiqui reforçar les files dels quals defensen una visió purament nacionalista, regressiva i antiliberal de la integració europea.

Aquí resideix un missatge de ràbia i angoixa que les institucions i les famílies polítiques compromeses amb el projecte europeu farien bé d'escoltar. Es necessitarà alguna cosa més que la UE per a la campanya publicitària *EU for You* per a revertir aquesta tendència. Una millor idea seria organitzar convencions de joves ciutadans descentralitzades (és a dir, no celebrades a Brussel·les) i dedicades a les preocupacions destacades per les enquestes d'opinió.

Les eleccions s'acosten, però potser no és massa tard per a donar veu als joves perquè puguin abraçar el futur amb una confiança renovada.

Edouard Gaudot is a historian and political scientist. He has worked at the College of Europe in Warsaw and in the European Parliament. He is a teacher, consultant, and writer. His latest book is *Les 7 Piliers de la Cité* (Plon, 2022).

Published May 23, 2024

Article in Catalan

Translation available in English

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/una-generacio-descontenta-el-vot-jove-i-el-futur-deuropa/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space.

Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.